

АКАДЕМИК КОСТА МИХАИЛОВИЋ ГОВОРИ ЗА „НАЦИЈУ” О СРБИЈИ И СВЕТСКОМ ПОРЕТКУ, КАО И „РЕШЕЊИМА” НАЛИК НА ТЕМПИРАНЕ БОМБЕ

Опасни манак добронамерности

„Заговорницима самосталности Космета као да потпуно недостаје моћ предвиђања каква би то била самостална држава у Европи која не припада европској цивилизацији, са муслиманским фундаментализмом у брзом успону, са друштвом у највећој мери криминализованим корупцијом, трговином дрогама и људима, уз то и склоним насиљу према другим етничким групама, неспособним да одговори захтевима савремене тржишне привреде, без елементарних услова да створи толерантну, мултиетничку, демократску државу која поштује људска права. Смешно је или цинично захтевати да овакав Космет за годину или две дана испуни стандарде које можда неће постићи ни за сто година. Такав Космет представљао би стални фактор нестабилности на Балкану, с хроничним економским тешкоћама. Не зна се коме би све и за шта такав Космет могао послужити. Једно је сигурно: самосталност Космета имала би за последицу коначно исељење преосталих Срба, а тиме и тоталан пораз прокламованог европског система вредности”

Пише: Ана Андрић

Не-по-сред-ни је уче-сник ни-за да-ле-ко-се-жно ва-жних до-га-ђа-ја у на-шој но-ви-јој исто-ри-ји, од пи-са-ња чу-ве-ног Ме-мо-ран-ду-ма СА-НУ из осам-де-се-тих, кроз бур-не го-ди-не рас-па-да „дру-ге Ју-го-сла-ви-је”, до пре-го-во-ра у Деј-то-ну, пре-го-во-ра о сук-це-си-ји, исту-па пред Ха-шким три-бу-на-лом као све-док од-бра-не. Је-дан је од ини-ци-ја-то-ра на-уч-ног ску-па (24-26. ок-то-бар 2002) и ко-а-у-тор књи-ге под на-сло-вом *Ве-ли-ка Ср-би-ја – исти-не, за-блу-де, зло-у-по-тре-бе* (СКЗ, 2003), ва-жног на-уч-ног по-ду-хва-та ко-ји се јези-ком чи-ње-ни-ца- су-прот-ста-вља „про-јек-ти-ма про-па-ганд-ног ре-жи-ра-ња про-шло-сти”. (У ор-га-ни-за-ци-о-ном и ре-дак-ци-о-ном од-бо-ру, поред на-шег са-го-вор-ни-ка, би-ли су Ми-ло-рад Ек-ме-чић, Ва-си-ли-је Кре-стић, Ра-дош Љу-шић, Де-јан Ме-да-ко-вић, До-бри-ца Ћо-сић, Ми-ха-и-ло Мар-ко-вић, Сла-вен-ко Тер-зић, Че-до-мир По-пов.)

По-сле ду-жег ме-ди-ј-ског ћу-та-ња, ака-де-мик Ко-ста Ми-ха-и-ло-вић у раз-го-во-ру за „НА-ЦИ-ЈУ” вра-ћа се не-за-тво-ре-ним го-ру-ћим те-ма-ма које још увек чине неспо-кој-ном српску и балканску свакодневицу.

• Крајем нојембра 2005. на вршило се десет година од потписивања Дејтонског мировног споразума. Као члан званичне српске делегације на тим преговорима, како оцењујете садашње спровођење споразума?

Десет година, а нарочито последњих шест, протекло је у настојању не да се доследно приме-ни Дејтонски споразум, већ да се, супротно његовим одредбама, статус Републике Српске битно изме-ни. Плат-форму за такве про-ме-не да-ла је Ме-ђу-на-род-на кри-зна гру-па у свом из-ве-шта-ју с краја ок-то-бра 1999. го-ди-не, где кон-ста-ту-је да ци-ље-ви Деј-тон-ског спо-ра-зу-ма ни при-бли-жно ни-су оства-ре-ни. Из-ве-штај су-ге-ри-ше да овај спо-ра-зум ни-је имао за циљ са-мо об-у-ста-ву ору-жа-них су-ко-ба, већ и ства-ра-ње је-дин-стве-не др-жа-ве ко-ја ће има-ти де-ло-твор-ну цен-трал-ну власт. Та-кав циљ ни-је на-пи-сан, ни-ти је у ду-ху Деј-тон-ског спо-ра-зу-ма, а не по-сто-ји ни у Уста-ву БиХ, већ је под-мет-нут у Из-ве-шта-ју Ме-ђу-на-род-не кри-зне гру-пе.

На те-зи о је-дин-стве-ној БиХ и цен-трал-ној вла-сти ин-си-сти-рао је Али-ја Изет-бе-го-вић то-ком пре-го-во-ра у Деј-то-ну, али се због от-по-ра срп-ске и хр-ват-ске деле-га-ци-је мо-рао по-ву-ћи и при-ста-ти на ла-ба-ву кон-фе-де-ра-ци-ју из-ме-ђу два ен-ти-те-та. Репу-бли-ка Срп-ска је има-ла за-ко-но-дав-ну власт (с тим што су до-не-ти за-ко-ни мо-ра-ли би-ти скла-ду са Уста-вом БиХ), соп-стве-ну др-жав-ну упра-ву, суд-ство и по-ли-ци-ју. То је бит-но дру-га-чи-ји ста-тус Срп-ске не-го што га за-го-ва-ра

Међу-на-род-на кри-зна гру-па, а спро-во-ди Ви-со-ки пред-став-ник.

• **Да ли је Алија Изетбеговић током прекогласа у Дејтонској империји имао однекога подршку за свој став о јединственој БиХ?**

Без ино-стра-не по-др-шке Изет-бе-го-вић не би ни по-ста-вљао пи-та-ње је-дин-стве-не и цен-тра-ли-стич-ки ор-га-ни-зо-ва-не БиХ. Међу-тим, ути-цај-не зе-мље За-па-да су мо-ра-ле на не-ки на-чин на-док-на-ди-ти ус-кра-ћи-ва-ње пра-ва Ср-би-ма на са-мо-о-пре-де-ље-ње. При-хва-та-ју-ћи ста-тус Ре-пу-бли-ке Срп-ске као ре-ше-ње, оне ни-су мо-гле исто-вре-ме-но да-ти од-луч-ну по-др-шку на-сто-ја-њи-ма Изет-бе-го-ви-ћа. Но, са-мо са-зна-ње да су скло-не да му да-ју та-кву по-др-шку ра-ђа-ло је по-до-зре-ње да ста-тус Ре-пу-бли-ке Срп-ске као по-себ-ног ен-ти-те-та са атри-бу-ти-ма др-жав-но-сти ни-је трај-но већ при-вре-ме-но ре-ше-ње, ко-је ће то-ком ре-а-ли-за-ци-је Деј-тон-ског спо-ра-зу-ма до-жи-вља-ва-ти су-штин-ске из-ме-не. Ни-је тре-ба-ло ду-го че-ка-ти да за-поч-не та-ква ре-ви-зи-ја Деј-тон-ског спо-ра-зу-ма, пр-во ма-њим, а по-том све ве-ћим из-ме-на-ма, да би-смо се да-нас су-о-чи-ли са са-зна-њем да је већ ме-се-ци-ма на За-па-ду у по-та-ји ра-ђен нов Устав БиХ ко-ји ре-а-ли-зу-је на-сто-ја-ње Али-је Изет-бе-го-ви-ћа. При том, зе-мља-ма За-па-да не сме-та што се исто-вре-ме-но на Ко-сме-ту за-ла-жу за цен-тра-ли-за-ци-ју по-кра-ји-не, а мо-жда и за от-це-пље-ње, при-ме-њу-ју-ћи двој-не стан-дар-де за при-бли-жно исте си-ту-а-ци-је.

ЛОГИКА МОЋНИКА ИЗ СЕНКЕ

• **Како објашњавају те две дупле стандарде?**

Ду-плих стан-дар-да не-ма је-ди-но ако се по-ђе од то-га да су зе-мље За-па-да у БиХ, као и на Ко-сме-ту, на стра-ни му-сли-ма-на, као што је-су, и да та-квим од-но-сом тре-ба да их уве-ре да њи-хо-ве вој-не ин-тер-вен-ци-је у Со-ма-ли-ји, Ав-га-ни-ста-ну и Ира-ку

ни-су упе-ре-не про-тив му-сли-ма-на, већ да су пред-у-зе-те про-тив те-ро-ри-ста, про-из-во-ђа-ча за-бра-ње-ног оруж-ја или ра-ди уво-ђе-ња де-мо-кра-ти-је и за-шти-те људ-ских пра-ва. Ови ар-гу-мен-ти де-лу-ју увер-љи-ви-је ако се до-пу-не чи-ње-ни-цом да су у раз-би-ја-њу Ју-го-сла-ви-је, као и по-сле то-га, зе-мље За-па-да би-ле на стра-ни ју-го-сло-вен-ских му-сли-ма-на. При то-ме је за њих не-бит-но што се на Ко-со-ву и у Ре-пу-бли-ци Срп-ској при-ме-њу-ју раз-ли-чи-ти стан-дар-ди.

• Како је могуће да Међународна кризна група узурпира право не само да друга чије је тумачица држи ну Дејтонског споразума, већ и да створи платформу по којој се односи између ентитета уређују битно друга чије је нешто што је утврђење номированим споразумом?

Могуће је за-то што су Међународна кризна група, Савет за примењу мира и посредници у преговорима трансмисија светских моћника, преко којих они саопштавају своје намере и будуће одлуке, припремајући јавно мњење да их прихвати, при чему они сами остају у сенци. Међутим, ове трансмисије служе да се у виду „извештаја” дају заправо *упутства* за промене статуса у одређеном правцу, као и проширење овлашћења Високом представнику. Наравно, светски моћници делују и директним притисцима, ултиматумима, условљавањем материјалне помоћи. При томе, веома им је стало да Скупштина или Влада, као што је то у Републици Српској, прихвате као своја и оправдава ређења која им се напурају, а не као изнуђења. Све то не би било могуће да немају ослонац у неким домаћим политичким партијама.

• Да ли ради калне мере за промену статуса Републике Српске, којој се интентивирају, имају неке веће саопчињање преговоара о решавању статуса Косова и Метохије?

Ве-за по-сто-ји већ и због то-га што су се оба ста-ту-са на-мет-ну-ла у про-це-су раз-би-ја-ња Ју-го-сла-ви-је, па је ра-зум-но оче-ки-ва-ње да бу-ду ре-ше-ни на осно-ва-ма истих прин-ци-па. Не-во-ља је у то-ме што „ме-ђу-на-род-на за-јед-ни-ца” не мо-же при-ме-ну ду-плих стан-дар-да да бра-ни истим прин-ци-пи-ма. Због то-га „ме-ђу-на-род-ној за-јед-ни-ци” ви-ше од-го-ва-ра да пр-во за-вр-ши фак-тич-ко уки-да-ње Репу-бли-ке Срп-ске, пре не-го што при-сту-пи утвр-ђи-ва-њу ста-ту-са Ко-со-ва. То, на-рав-но, не би ис-кљу-чи-ва-ло по-ре-ђе-ње два су-прот-на и ши-ро-кој јав-но-сти ма-ло ра-зу-мљи-ва ре-ше-ња, али би, прет-по-ста-вља се, вре-мен-ски раз-мак ума-њио ути-сак не-до-след-но-сти. Осим то-га, то-ком пре-го-во-ра при-хва-та-ње са-мо-стал-но-сти за Ко-со-во те-шко би се мо-гло усло-вља-ва-ти оса-мо-ста-љи-ва-њем Репу-бли-ке Срп-ске.

По све-му из-гле-да да ће де-се-то-го-ди-шњи-ца Деј-тон-ског спо-ра-зу-ма про-те-ћи у ње-го-вој темељној ре-ви-зи-ји, „ис-пра-вља-њу гре-ша-ка”, ка-ко је на-го-ве-стио Р. Хол-брук, је-дан од ар-хи-те-ка-та тог спо-ра-зу-ма, ко-ји под гре-шка-ма под-ра-зу-ме-ва, из-ме-ђу оста-лог, и то што је Ре-пу-бли-ка Срп-ска до-би-ла то име. На-рав-но, он се за-ла-же за је-дин-стве-ну цен-тра-ли-стич-ку БиХ, сма-тра-ју-ћи да исто-вре-ме-но за-ла-га-ње за не-за-ви-сност Ко-сме-та са тим не-ма ни-ка-кве ве-зе. Хр-ват-ска се та-ко-ђе за-ла-же за ре-ви-зи-ју Деј-тон-ског спо-ра-зу-ма, као што то чи-ни и Фе-де-ра-ци-ја БиХ, би-скуп-ска кон-фе-рен-ци-ја у овој др-жа-ви – да не на-бра-ја-мо да-ље ко све уче-ству-је у том хо-ру. По-ли-тич-ке пар-ти-је Ре-пу-бли-ке Срп-ске ни-су да-ва-ле до-вољ-но од-лу-чан от-пор од-сту-па-њи-ма од Деј-тон-ског спо-ра-зу-ма то-ком ње-го-вог спро-во-ђе-ња. Ме-ђу-тим, то ни-је учи-ни-ла ни Ср-би-ја, по-на-ша-ју-ћи се као не-за-ин-те-ре-со-ва-ни по-сма-трач, као да ни-је пот-пи-сник Деј-тон-ског спо-ра-зу-ма, а ти-ме и га-рант ње-го-вог до-след-ног спро-во-ђе-ња.

ЗАКОН СИЛЕ ИЛИ СИЛА ЗАКОНА

• У не-ким ино-стра-ним, али и до-ма-ћим за-ла-га-њима да се Ко-сме-ту да са-мо-стал-ност, као глав-ни ар-гу-мент ко-ри-сти се то што у овој по-кра-ји ни Ал-бан-ци чи-не ве-ли-ку ве-ћи-ну ста-нов-ни-штва. Ваш став о то-ме?

Ни-је нео-бич-но што та-ква ми-шље-ња и су-ге-сти-је по-сто-је у ино-стран-ству. Исти-на, по-не-ко и та-мо раз-у-ме шта зна-чи од-ре-ћи се ма-тич-не зе-мље ко-ја је у це-ли-ни при-па-да-ла срп-ском на-ро-ду, али се ни та-кви не за-пи-та-ју ка-ко је до-шло до то-га тај на-род по-ста-не ма-њи-на. Они ко-ји зна-ју пре-ла-зе пре-ко то-га као пре-ко свр-ше-ног чи-на. У нај-бо-љем слу-ча-ју, кон-ста-ту-ју да Ср-би, исти-на, има-ју исто-риј-ска пра-ва, али Ал-бан-ци има-ју ве-ћи-ну ста-нов-ни-штва. Сма-тра-ју-ћи да је овај дру-ги ар-гу-мент ве-ће те-жи-не, опре-де-љу-ју се за са-мо-стал-ност Ко-сме-та. На осно-ву овог ар-гу-мен-та, ви-ди се да они за-не-ма-ру-ју да су УН до-не-ле ре-зо-лу-ци-је пре-ма ко-ји-ма про-ме-на на-ци-о-нал-не струк-ту-ре на од-ре-ђе-ном про-сто-ру ни-је до-зво-ље-на уко-ли-ко се ве-ћи-на по-сти-же ге-но-ци-дом и дру-гим сред-стви-ма

при-ти-ска, или на-ци-о-нал-ном дис-кри-ми-на-ци-јом, као и по-ве-ћа-њем сто-пе при-род-ног при-ра-шта-ја соп-стве-ног ста-нов-ни-штва ра-ди оства-ри-ва-ња на-ци-о-нал-ног ма-јо-ри-те-та. Ако се ове ме-ђу-на-род-не прав-не нор-ме не-до-вољ-но по-шту-ју, то не зна-чи да се као оп-ште-при-зна-ти прин-ци-пи не-до-зво-ље-ног од-но-са за консти-туиса-ње пра-ва мо-гу и сме-ју за-не-ма-ри-ти у та-квим при-ли-ка-ма као што је утвр-ђи-ва-ње ста-ту-са Ко-со-ва, где су то-ком по-след-њих ве-ко-ва ко-ри-шће-на мно-га прав-но не-до-зво-ље-на сред-ства и ме-ре ра-ди про-ме-не ет-нич-ке струк-ту-ре на ште-ту срп-ског на-ро-да.

• При том, на мерно се превиђа са да шна ве о ма те шка ре ал на си ту а ци ја на Ко сме ту?

Да, за-го-вор-ни-ци-ма са-мо-стал-но-сти Ко-сме-та као да пот-пу-но не-до-ста-је, из-ме-ђу оста-лог, моћ пред-ви-ђа-ња ка-ква би то са-мо-стал-на др-жа-ва би-ла у Евро-пи ко-ја не при-па-да европ-ској ци-ви-ли-за-ци-ји, где му-сли-ман-ски фун-да-мен-та-ли-зам у бр-зом успо-ну не-ће сма-њи-ти по-сто-је-ћи јаз са том ци-ви-ли-за-ци-јом. Дру-штво у нај-ве-ћој ме-ри кри-ми-на-ли-зо-ва-но, ко-руп-ци-јом, тр-го-ви-ном дро-га-ма и љу-ди-ма, уз то и скло-но на-си-љу пре-ма дру-гим ет-нич-ким гру-па-ма, не-спо-соб-но да од-го-во-ри зах-те-ви-ма са-вре-ме-не тр-жи-шне при-вре-де, не-ма еле-мен-тар-них усло-ва да ство-ри то-ле-рант-ну, мул-ти-ет-нич-ку, де-мо-крат-ску др-жа-ву ко-ја по-шту-је људ-ска пра-ва. Ни-шта не из-гле-да на-ив-ни-је од зах-те-ва да Ко-смет за го-ди-ну или две да-на ис-пу-ни стан-дар-де ко-је мо-жда не-ће по-сти-ћи ни за сто го-ди-на. Та-кав Ко-смет пред-ста-вљао би фак-тор не-ста-бил-но-сти на Бал-ка-ну, с хро-нич-ним еко-ном-ским те-шко-ћа-ма. Не зна се ко-ме би и за шта та-кав Ко-смет мо-гао по-слу-жи-ти. До-бар део оних ко-ји се за-ла-жу за не-за-ви-сност Ко-сме-та исто-вре-ме-но зах-те-ва да ме-ђу-на-род-не вој-не сна-ге и да-ље оста-ну нео-дре-ђе-ни број го-ди-на. Ни-је ли то ин-ди-рект-но при-зна-ње да Ко-смет не ис-пу-ња-ва ни еле-мен-тар-не усло-ве да бу-де са-мо-стал-на др-жа-ва. Јед-но је си-гур-но: са-мо-стал-ност Ко-сме-та има-ла би за по-сле-ди-цу ко-нач-но исе-ље-ње пре-о-ста-лих Ср-ба, а ти-ме и то-та-лан по-раз про-кла-мо-ва-ног мул-ти-ет-нич-ког дру-штва у но-вој др-жа-ви.

ГЕ-О-ПО-ЛИ-ТИ-КА ПРЕ-КО-МЕР-НОГ РА-ЂА-ЊА

• Пошто ји и предлог да се пројектом Кој сова реши неговом поделом?

Са том идејом ме је 1994. године упознао њен прави аутор архитекта Бранислав Крстић, који је контактирао и неке друге академике. За разлику од мене, који сам покренуо многе резерве према тој идеји, Добрица Ћосић ју је прихватио и пласирао у широј јавности. Један од њених присталица био је и академик Александар Деспич, који је у својству председника САНУ то потврдио у једном интервјуу датом 1996. године. Тај интервју је био повод за моје супротстављање тој идеји на годишњој Скупштини САНУ, одржаној 6. јуна 1996. и у интервјуу датом „Политици Експрес“ 19. јуна те године. Оно што сам тада рекао мислим и данас.

• Како је обрађен тај предлог?

Ова идеја је мотивисана страхом да ће због разлике у стопи природног прираштаја доћи до релативно брзог пораста удела албанског, уз одговарајуће опадање српског становништва, што би проузроковало многе тешке решења политичке, економске и културне проблеме. Ова предвиђања су се заснивала на најнеповољнијој варијанти, на екстраполацији садашњих стопа природног прираштаја становништва, као и на претпоставци да се у демографским тенденцијама никакве промене неће догодити. Указујући на овај битан недостатак, мене је посебно забрињавало што је тој идеји подршку дао и тадашњи председник САНУ. То су многи тумачили као став читаве Академије, а не као лични став њеног председника. Албанске сепаратисте је то свакако уверило да су њихови захтеви за отцепљењем оправдани и легитимни и да, кад им се нуди већи део Космета, треба да инсистирају на отцепљењу читаве покрајине. Сепаратисти су били задовољни са знањем да у Србији има утицајних снага спремних да се лише значајног дела сопствене територије, да те снаге не помињу историјска права на територију која је вековима била српска; да више не третирају Косово као свету земљу која је у свести Срба интегративни чинилац ма где се они налазили; да неће постављати питање како је у прошлости дошло до стварања албанске већине

на Ко-сме-ту, ко-ли-ко су сред-ства ко-ри-шће-на за исе-ља-ва-ње Ср-ба би-ла ле-ги-тим-на; да Ср-би не по-ве-зу-ју ре-ша-ва-ње ста-ту-са Ко-со-ва са ста-ту-сом Ре-пу-бли-ке Срп-ске; да су спрем-ни да се про-тив-но по-сто-је-ћем Уста-ву и исто-риј-ском ис-ку-ству дру-гих зе-ма-ља до-бро-вољ-но и без ком-пен-за-ци-је од-рек-ну де-ла сво-је те-ри-то-ри-је; да др-жа-ва Ср-би-ја пре-ћут-но при-ста-је да раз-го-ва-ра с при-пад-ни-ци-ма ма-њи-на као са при-пад-ни-ци-ма дру-гих др-жа-ва. Има-ју-ћи све то у ви-ду, ја-сно је да про-мо-ци-ја иде-је о по-де-ли Ко-сме-та ути-че на сла-бље-ње пре-го-ва-рач-ке по-зи-ци-је Ср-би-је у на-сто-ја-њи-ма да се утвр-ди ста-тус Ко-сме-та при-хва-тљив за све стра-не.

• Европски парламентар до неог је Резолюцију о положају националних мањина у Војводини, а по себном мађарске. Како коментарише те ставове изнете у њој?

Ми-шље-ња сам да је Ср-би-ја има-ла бо-ље од-но-се пре-ма на-ци-о-нал-ним ма-њи-на-ма не-го зе-мље За-пад-не Евро-пе, ода-кле јој при-сти-жу при-го-во-ри. Ср-би-ја се за ши-ро-ка пра-ва ма-њи-на одав-но опре-де-ли-ла, без ика-квог при-ти-ска из ино-стран-ства. По ва-же-ћем Уста-ву, Ср-би-ја је др-жа-ва свих гра-ђа-на ко-ји у њој жи-ве. На-ци-о-нал-не ма-њи-не рас-по-ла-жу ин-сти-ту-ци-ја-ма са ко-ји-ма су у ста-њу да очу-ва-ју свој на-ци-о-нал-ни иден-ти-тет. Оне има-ју мо-гућ-ност, та-мо где је ста-нов-ни-штво на-ци-о-нал-но ме-шо-ви-то, да се обра-ћа-ју др-жав-ној ад-ми-ни-стра-ци-ји и су-до-ви-ма, као и да основ-но, сред-ње, а нај-број-ни-је на-ци-о-нал-не ма-њи-не и ви-со-ко обра-зо-ва-ње сти-чу на ма-тер-њем је-зи-ку. Док не-ке од за-пад-но-е-вроп-ских зе-ма-ља уоп-ште не при-зна-ју да у њи-ма по-сто-је на-ци-о-нал-не ма-њи-не, а има их ко-је во-де отво-ре-ну аси-ми-ла-ци-о-ну по-ли-ти-ку, на-ци-о-нал-не ма-њи-не у Ср-би-ји има-ју сво-ја на-ци-о-нал-на дру-штва, по-зо-ри-шта и дру-ге кул-тур-не уста-но-ве. Сва та пра-ва оне оства-ру-ју у окви-ру ауто-ном-них по-кра-ји-на. На-ци-о-нал-ним ма-њи-на-ма ни-је ус-кра-ће-но ни осни-ва-ње по-ли-тич-ких пар-ти-ја на на-ци-о-нал-ној осно-ви, а број-ни-је на-ци-о-нал-не ма-њи-не су ис-ко-ри-сти-ле ту мо-гућ-ност. Ви-сок сте-пен то-ле-рант-но-сти из-ме-ђу Ср-ба и при-пад-ни-ка на-ци-о-нал-них ма-њи-на, као и из-ме-ђу са-мих при-пад-ни-ка ма-њи-на, из-раз је кул-ту-ре ме-ђу-на-ци-о-нал-них од-но-са ко-ја је у Вој-во-ди-ни на ви-со-ком ни-воу. Ти од-но-си су би-ли по-гор-ша-ва-ни ис-кљу-чи-во под ути-ца-јем по-ли-ти-ча-ра уочи и то-ком Дру-гог свет-ског ра-та. Су-че-ље-ни смо и са са-да-шњим ме-шета-ре-њем по-ли-ти-ча-ра из зе-мље и ино-стран-ства ко-ји ре-ме-те до-бре ме-ђу-на-ци-о-нал-не од-но-се. Та-кав учи-нак сва-ка-ко про-из-во-ди и Ре-зо-лу-ци-ја Европ-ског пар-ла-мен-та, је-дан не-у-те-ме-љен и нео-ри-ги-на-лан до-ку-мент.

МАТРИЦЕ И ЗЛОУПОТРЕБЕ

• Неопријатан ли је?

Да, тај до-ку-мент у су-шти-ни по-на-вља оно што је за-пи-са-но у Ак-ту о де-мо-кра-ти-за-ци-ји Ср-би-је, усво-је-ном од Кон-гре-са САД 2000. го-ди-не. На-ме-ра тог Ак-та је би-ла да сво-јим на-ла-зи-ма, су-ге-сти-ја-ма и ма-те-ри-јал-ним сред-стви-ма по-др-жи по-ли-тич-ке про-ме-не у Ср-би-ји, са-оп-шта-ва-ју-ћи, из-ме-ђу оста-лог, сво-је ви-ђе-ње по-ло-жа-ја ма-њи-на у Вој-во-ди-ни и су-ге-ри-шу-ћи аме-рич-кој ад-ми-ни-стра-ци-ји ка-ко пре-ма овим „на-ла-зи-ма” тре-ба да се по-на-ша. У Ак-ту се кон-ста-ту-је да су срп-ски по-ли-тич-ки ли-де-ри ли-ши-ли Вој-во-ди-ну ње-ног ауто-ном-ног ста-ту-са, исто као што су учи-ни-ли са по-кра-ји-ном Ко-со-во. Да ауто-но-ми-ја Вој-во-ди-не и Ко-сме-та ни-ка-да ни-је би-ла уки-ну-та зна-ју сви гра-ђа-ни Ср-би-је, као што им је по-зна-то да су уки-ну-те са-мо оне ап-сурд-не од-ред-бе Уста-ва по ко-ји-ма је по-кра-ји-на-ма при-па-да-ло пра-во ве-та на за-ко-не ко-је до-но-си ре-пу-блич-ки пар-ла-мент, док Ре-пу-бли-ка ни-је рас-по-ла-га-ла пра-вом ве-та на за-ко-не ко-је су до-но-си-ли по-кра-јин-ски пар-ла-мен-ти. Дру-га ве-ли-ка не-и-сти-на у Ак-ту је-сте из-ло-же-ност ма-ђар-ског ста-нов-ни-штва стал-ном уз-не-ми-ра-ва-њу, за-стра-ши-ва-њу и пре-те-ћем при-ти-ску да на-пу-сти зе-мљу пре-да-ка, због че-га је то-ком по-след-њих де-сет го-ди-на, на-вод-но, већ 50 хи-ља-да Ма-ђа-ра и при-пад-ни-ка дру-гих ма-њи-на на-пу-сти-ло по-кра-ји-ну Вој-во-ди-ну. Са-гла-сно та-квим на-ла-зи-ма и оце-на-ма, Кон-грес зах-те-ва од Пред-сед-ни-ка да осу-ди уз-не-ми-ра-ва-ња, прет-ње и за-стра-ши-ва-ња пре-ма би-ло ко-јој ет-нич-кој гру-пи као уоби-ча-је-ни увод у нео-б-у-зда-на ет-нич-ка чи-шће-ња. Од Др-жав-ног се-кре-та-ра се тра-жи да ре-дов-но пра-ти по-ло-жај ма-ђар-ске ма-њи-не у Вој-во-ди-ни, а од НА-ТО-а и са-ве-зни-ка се зах-те-ва да то-ком свих бу-ду-ћих пре-го-во-ра о ста-ту-су Ко-со-ва по-све-ти пу-ну па-жњу и ства-ра-њу за-до-во-ља-ва-ју-ћих га-ран-ци-ја за пра-ва на-ро-да Вој-во-ди-не, а по-себ-но ет-нич-ких гру-па у по-кра-ји-ни.

• Како све то тумачити?

Оп-ту-жи-ва-ти Ср-бе за ет-нич-ко чи-шће-ње, на-род ко-ји је до-жи-вео нај-ве-ће та-кво

ет-нич-ко чи-шће-ње у Евро-пи по-сле Дру-гог свет-ског ра-та, нај-бла-же ре-че-но је од-су-ство по-ли-тич-ког так-та. Пре-ма Ма-ђа-ри-ма ни-су би-ле пред-у-зе-те ме-ре ет-нич-ког чи-шће-ња ни не-по-сред-но по-сле Дру-гог свет-ског ра-та због рат-них зло-чи-на над Ср-би-ма у Вој-во-ди-ни. Ра-ди до-брых међунационалних и су-сед-ских од-но-са при-хва-ће-но је об-ја-шње-ње да су те зло-чи-не по-чи-ни-ли ма-ђар-ски фа-ши-стич-ки од-ре-ди. Сто-га се са гор-чи-ном до-жи-вља-ва ин-си-ну-а-ци-ја да Ср-би вр-ше при-ти-сак на Ма-ђа-ре да се исе-ле. Ср-би-ја ни по-сле Дру-гог свет-ског ра-та ни-је во-ди-ла аси-ми-ла-ци-о-ну по-ли-ти-ку пре-ма Ма-ђа-ри-ма, као што је то ма-ђар-ска др-жа-ва чи-ни-ла не са-мо пре-ма Ср-би-ма, не-го и пре-ма свим оста-лим на-ци-о-нал-ним ма-њи-на-ма. Оп-ту-жба да је због при-ти-са-ка за де-сет го-ди-на из Вој-во-ди-не у ино-стран-ство исе-ље-но 50 хи-ља-да при-пад-ни-ка ма-њи-на не на-во-ди да је пра-ви раз-лог та-квог исе-ља-ва-ња те-шка еко-ном-ска си-ту-а-ци-ја ство-ре-на санк-ци-ја-ма и бло-ка-дом Ср-би-је. Би-ло би ко-рект-но да се исто-вре-ме-но на-ве-де ко-ли-ко је у истом пе-ри-о-ду оти-шло Ср-ба у свет, тр-бу-хом за кру-хом. Њи-хов број у ино-стран-ству не ме-ри се де-се-ти-на-ма хи-ља-да већ ми-ли-о-ни-ма. Гра-ђа-ни Ср-би-је сва-ка-ко пр-ви пут чу-ју да су Ма-ђа-ри би-ли из-ло-же-ни прет-ња-ма, за-стра-ши-ва-њу и ет-нич-ком чи-шће-њу. У сва-ком на-ро-ду ће се на-ћи по-је-дин-ци ре-тар-ди-ра-не све-сти, скло-ни экс-це-си-ма на на-ци-о-нал-ној осно-ви, али та-кви по-је-дин-ци ни-су ни-ти би сме-ли би-ти те-мељ за оце-ну ме-ђу-на-ци-о-нал-них од-но-са. Су-зби-ја-ње њи-хо-ве ак-тив-но-сти је ствар суд-ских и по-ли-циј-ских ор-га-на.

ЕВРОПСКИ ДУГОВИ СРБИЈИ

По-ста-вља се пи-та-ње че-му слу-же по-на-вља-ња не-и-сти-на у Ре-зо-лу-ци-ји Европ-ског пар-ла-мен-та, пре-у-ве-ли-ча-ва-ња за-и-ста ма-лог бро-ја ме-ђу-на-ци-о-нал-них ин-ци-де-на-та, ква-ли-фи-ка-ци-је ка-фан-ских ту-ча као ме-ђу-на-ци-о-нал-них су-ко-ба. Од-го-вор сва-ка-ко ва-ља тра-жи-ти и у Ак-ту Кон-гре-са САД ко-ји зах-те-ва да се упо-ре-до са ре-ша-ва-њем ста-ту-са Ко-со-ва га-ран-ту-ју пра-ва Ма-ђа-ра, при че-му се не ка-же да ли је реч о по-сто-је-ћим пра-ви-ма, или о но-вим, ко-ја ће ма-ђар-ски по-ли-тич-ки ли-де-ри зах-те-ва-ти. Они су се већ укљу-чи-ли у игру сво-јим ин-тер-пре-та-ци-ја-ма до-га-ђа-ја ко-је су, сре-ћом, го-ре од ствар-но-сти, што мо-же са-мо да уне-се смут-њу у, по мо-јој оце-ни, до-бре ме-ђу-на-ци-о-нал-не од-но-се, ко-је тре-ба да-ље по-бољ-ша-ва-ти, али не ин-стру-мен-та-ли-за-ци-јом и при-ка-зи-ва-њем она-квим ка-кви ни-су.

• **Најзад, како гледате на улазак Србије у Европску Унију?**

Бојим се да постоји велика разлика између наших очекивања и оног што је ЕУ спремна да учини за Србију. Ми слим да је то било 1992, када сам го스포ди-ну Вајнен-су, холандском амбасадору у Паризу и заменику лорда Карингтона, председника Конференције о Југославији, у неформалном разговору рекао да је ЕУ могла једноставно и ефикасно да реши кризу југословенске државе тако што би је примила у чланство Уније. Затечен овим мишљењем, он није ни покушао да оспори то решење, већ је, имајући у виду Португалију и Грчку, одвратио: „Доста нам је два инвалида у Европској Унији.” Овај одговор недвосмислено указује да је ниво економске развијености био битан услов за пријем у чланство ЕУ, која није спремна да се много ангажује у помоћи потенцијалним члановима да се економски развију и испуне тај услов.

• **Мишљите да је тако, или да ће бити тако, и у случају Србије?**

У случају Србије, Унија је уве-ла економске санкције и бомбардовањем учествовала у нелегалном разарању њене привреде, али не озбиљно и у њеном опоравку. Уместо тога, Унија поставља услове, један за другим, обликујући економски и правни систем према својим потребама и интересима који, у овој фази, нису увек и интереси Србије. Узмимо као пример инсистирање на отворености српске привреде, што подразумева и ниске стопе царинске заштите. То је смањило производњу у санкцијама изнуреним индустријским предузећима, повећало незапосленост и створило велики дефицит платног биланса. Унија се не понаша тако само према Србији већ и према новопримљеним члановима из источно-европских земаља. Инсистира на отвореној и тржишној привреди, што подразумева слободно тржиште радне снаге. Међутим, Унија није дала слободу зашљавања радника из новопримљених земаља, већ је то одложила за будућност.

Не бих хтео да будем погрешно схваћен. Јесам за то да Србија уђе у Европску Унију, али да се њен пријем не помера на све даљи уместо на ближи датум. Унија има моралну обавезу да помогне опоравку привреде коју је, нелегитимним и нелегалним бомбардовањем, уништавала. Сада се воде разговори са Унијом о стабилизацији привреде Србије. То је добро уколико стабилизација не буде водила у стагнацију привреде. Србији је неопходан привредни развој,

по-раст до-хот-ка и за-по-сле-но-сти. Кроз ту при-зму ва-ља по-сма-тра-ти аран-жма-не са Уни-јом, док Ср-би-ја не бу-де при-мље-на за пу-но-прав-ног чла-на. <

(Јануар-фебруар 2006)